

*Baltiska issjön • Балтійське ледникове озеро • Balti jääpaisjärv •
Baltijas ledus ezers • Baltian jääjärvi • Bałtyckie Jezioro Lodowcowe
• Baltijos ledyninis ežeras • Der Baltische Eisse • Балтійське
льодовикове озеро*

Litorinamagasinet

Magasinet vi alla är en del av

Norrtäljeviken, hemmahamnen för Norrtälje Segelsällskap NSS, Akvarell Gadnell,

Baltiska issjön • Балтійське ледникове озеро • Balti jääpaisjärv • Baltijas ledus ezers • Baltian jääjärvi • Bałtyckie Jezioro Łodowcowe • Baltijos ledyninis ežeras • Der Baltische Eisse • Балтійське льодовикове озеро

Kära läsare!

Det är med stor glädje vi presenterar Litorinamagasinet andra nummer. Vi vill passa på att tacka er alla för ert fina engagemang och goda samarbete, både för den första och den andra tidningen. Ja, tillsammans kan vi mycket, eller hur? Tack vare folkhögskolans pedagogik kan vi alla skapa och driva olika typer av projekt och vi utgår ifrån att Litorinamagasinet är ett spännande projekt för många av oss.

Vi har nämnt det tidigare, att varje nummer av Litorinasmagasinet har ett fint namn som har en direkt koppling till de historiska namnen på Östersjön. Detta nummer heter "Baltiska issjön" och det är det historiskt andra namn på Östersjön. Ja, kärt barn har många namn och vår Östersjö har det också. Visste ni om att nuvarande Östersjön heter också "Baltiska havet" eller "Baltiska sjön" och att några av sveriges grannländer använder dessa olika namn?

Det är spännande att få läsa om alla östersjöländer och att lära sig mer om dem. Tack vare skolans fantastiska profil har vi tillsammans den möjligheten. I första numret fick vi läsa bland annat om en viktig historisk händelse som skedde för 32 år sedan, nämligen den tysta manifestationen i Baltikum. Vi fick också läsa om hur Östersjön såg ut under istiden och vilka typer av mikroorganismer som levde då. Det var spännande! Att få läsa en väldigt passionerad berättelse om båtens värld, var för många av oss en riktig bra läsoplevelse. Att kunna lära oss om det finska språket och att få veta mer om barnets, men också vuxnas favorita sagoförfattare, nämligen Astrid Lindgren och H.C. Andersen var lärorikt och nostalgiskt. Detta nummer är också väldigt intressant och vi hoppas att ni ser fram emot att få läsa alla dessa fantastiska artiklar. Vi önskar er en god läsning! ☺

Skrivet av Marite Sild, Edyta Malepsza och Daria Jurek

Baltiska issjön • Балтійське ледникове озеро • Balti jääpaisjärv • Baltijas ledus ezers • Baltian jääjärvi • Bałtyckie Jezioro Lodowcowe • Baltijos ledyninis ežeras • Der Baltische Eisse • Балтійське льодовикове озеро

Innehåll

Natur i östersjöländerna **3**

En tradition från ett av östersjöländer **4**

Kvinnor i samhället **5**

Mat i Östersjön **6**

Båtens värld **8-9**

Den roliga sidan **11**

4 En känd person från ett östersjöländ

5 Religion i östersjöländer

6 Organisationer i östersjöländer

7 Skolsystem i Östersjön

10 Båtens värld - ett par övningar

NATUR I ÖSTERSJÖLÄNDERNA

Språkgrupp 1 har utökat sitt ordförråd med flera, olika naturord. De fick göra ett levande naturkonsthantverk av sina nya naturord. Här ser ni foton på deltagarna när de pysslar och en del av de naturord som de lärt sig.

en flugsvamp

ett löv

en pinne

en fiskgjuse

en insekt

frön

ett nypon

en skog

en trollslända

Arvo Pärt

Arvo Pärt föddes den 11 september 1935 i Paide i Estland. Pärt har varit världens mest spelade levande kompositör inom klassisk musik åtta år i rad mellan åren 2010–2018 och har varit Estlands superstjärna. Han skriver klassisk och religiös musik.

När Arvo Pärt var 19 år gammal, år 1954, påbörjade han sina musikstudier i Tallinn (Estlands huvudstad). Pärt studerade om västerländsk musik vid Tallinns konservatorium och var anställd av radiostationen Estonia. På 1970-talet var han kompositionens uppfinnare. I början av 1970-talet stod han också inför en kreativ kris.

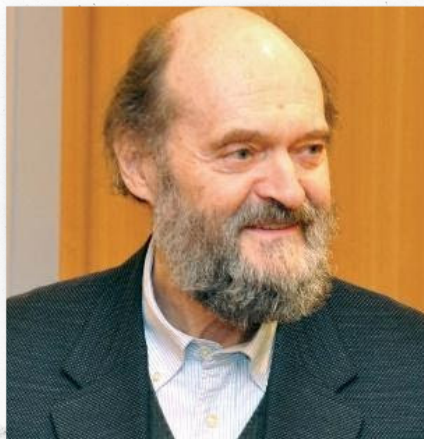

Bild: Britannica.com

Arvo Pärt har 28 album och vunnit 5 priser. T.ex. år 1959 skrev han ett verk för en barnkör som vann första pris i en tävling för unga tonsättare i Moskva som gjorde honom känd i Sovjetunionen. Pärts mest kända låten heter "Spiegel im Spiegel".

Just nu är Arvo 86 år gammal. Han är gift, frun heter Nora Pärt och han har en son som heter Michael.

Text: Deltagare från språkgrupp 3

Julfirande i Ryssland

Julen är en allmän helgdag i Ryssland, den firas av många kristna ryssar som en av årets viktigaste helgdagar.

I Ryssland firas julen den 7 januari eftersom de följer julianska kalendern och inte den gregorianska som de flesta andra länder. Skillnaden mellan dessa två kalendrar är att den gregorianska kalendern hoppar över skottår vilket resulterar att en dag läggs till i den julianska var fjärde århundrade. Idag är skillnaden 13 dagar och år 2100 blir det 14, vilket betyder att julen firas då istället den 8 januari.

Det är Fader Frost som kommer med paketen istället för jultomten i Ryssland som vi är vana vid. Före nyårsaften firar man "jolka", som är en fest där Fader Frost uppträder med sång och dans. Han underhåller barnen med olika lekar och delar i slutet av festen ut presenter, som oftast är choklad. Nyårsaften är som våran julaften här i Sverige.

Kyrkan i Ryssland besöks under julen innan en stor måltid. På julbordet dukas det fram tolv rätter. Man äter mycket fisk, rödbetssoppa, frukter, bröd, bönor, potatis och huvudrätten Kutja, som är en gröt gjord på bär, russin,

honung, vallmofrön och vete. Till detta dricker man gärna rödvin och te. Idag är ryska julmåltider varierande, med vissa familjer som följer tradition och andra väljer helt andra rätter. Många ryssar följer inte fastan eller går i kyrkan, men firar fortfarande jul och ser ledigheten som en firande av kärlek, acceptans och tolerans.

Bild: VectorStock

Text: Deltagare från Grund 3

Islam

Islam är en religion som är ursprungligen från mellanöstern. De som tillhör islam kallas muslimer. Islamen är den yngsta religionen av de fem världsreligioner och den näst största idag efter kristendomen. Koranen är den heliga boken och den kom till den sista profeten Muhammed i olika perioden av sitt liv.

Sverige har sedan vikingatiden haft relationer med muslimska länder. Den främsta drivkraften av islams tillväxt i Sverige är invandring. I dagens samhälle finns det cirka 800 000 muslimer, (8,1%) av Sveriges befolkning. Det finns sex stycken islamiska riksorganisationer i Sverige, bland annat Förenade Islamiska Föreningar i Sverige, (FIFS), som grundades 1974. Den första moskén i Sverige byggdes 1976 i Göteborg och följdes av en moské i Malmö 1983. På 1950-talet köpte samfundet sin första begravningsplats vid skogskyrkogården i Stockholm.

Bild: Nasir Moske (Sveriges första moské),
twitter.com/MKASverige

Text: Deltagare från allmän kurs 1

Den första kvinnan som körde bilen i hela världen

Bakom varje framgångsrik man finns damen. Detta är ett populärt ordstäv i många olika länder, det innebär att både män och kvinnor är bakom denna definitionen.

För omkring 133 åren sedan var kvinnor inte tillåtna att studera i läkarvetenskapen, deras kapacitet var inte igenkänd. På den tiden, år 1888, skapade Karl Benz bil med inre förbränning.

Bild: Den här bilen är en Benz Patent-Motorwagen Nr.3 1888, www.mercedes-benz.com

Men det var Karls Benzs hustru, Bertha, som var första kvinnan att köra bil i hela världen. På grund av modet och makt bestämde hon själv över sina handlingar. Hon trotsade offentliga åsikter för att bevisa att kvinnor kan utveckla nya begreppen i motsats till vad folket i allmänhet tror.

Det var ingen bensinstation befintlig på den tiden, dock var hon klyftig att uppfinna närmaste nödlösningen. Apoteket där hon köpte ligroin var den första bensinstationen. Hon skapade bromsen för att minska farten. På den tiden visste man inte att det var Bertha Benz som var bakom berömmelsen och uppfinningen.

Text: Deltagare från grund 1

Caritas organisation

Det finns många humanitära organisationer i världen som sysslar med flera saker som att hjälpa fattiga och flyktingar runt om i världen, en av dessa är Caritas.

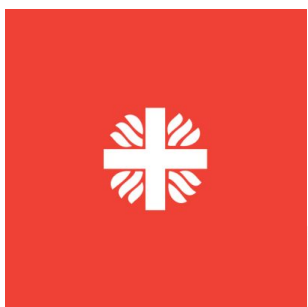

Bild: Caritas symbol, Caritas.org

Caritas är en tysk förening som grundades 1897 i Freiburg. Förutom huvudkontoret i Freiburg omfattar föreningen i Bryssel och Berlin. Caritas innehåller också en internationell sektion som samordnar

internationellt hjälparbete vid nödsituationer och katastrofer.

Caritas är den största socialföreningen i Tyskland, med cirka en miljon anställda som arbetar för löner eller på frivillig basis i 25 000 centra och institutioner runt om i landet. De ger stöd till cirka 13 miljoner mottagare varje år för att övervinna olika sociala problem och svåra situationer som de går igenom. Föreningen sysslar med att tillhandahålla hälso- och socialvård, utbildning och arbetsförmedling för marginaliserade och missgynnade grupper och för att utveckla sina egna idéer om hur man skapar ett rättvist samhälle i Tyskland.

Det ägnar också särskild uppmärksamhet åt flyktingar, genom att introducera dem till deras grundläggande rättigheter och genom att hjälpa dem att lära sig det tyska språket. Caritas hjälper även till med familjeåterförening och bostad och andra tjänster relaterade till flyktingar och fördrivna personer.

Text: Deltagare från Grund 2

SPÄTZLE Tysk kulinarisk ingenjörsko(n)st

Denna rätt är en av de mest kända rätterna i Tyskland, som även är vegetarisk. Spätzle är en typ av pasta och den består av: ägg, mjöl, salt och vatten. Ibland används mjölk och andra ingredienser.

Rätten tillagas snabbt genom att blanda ingredienserna för att sedan koka i ca 3 min. I Tyskland servera spätzle som tillbehör, men ibland också som huvudrätt. Spätzle går att tillaga på olika sätt, men det mest kända sättet att tillaga denna rätt är att strö lite limebergerost ovanpå (det går att strö vilken ost som helst på spätzle.)

Recept:

3 koppar vetemjöl

1/4 tsk muskotnöt

4 stora ägg

1/2 kopp vatten (eller mer om så behövs)

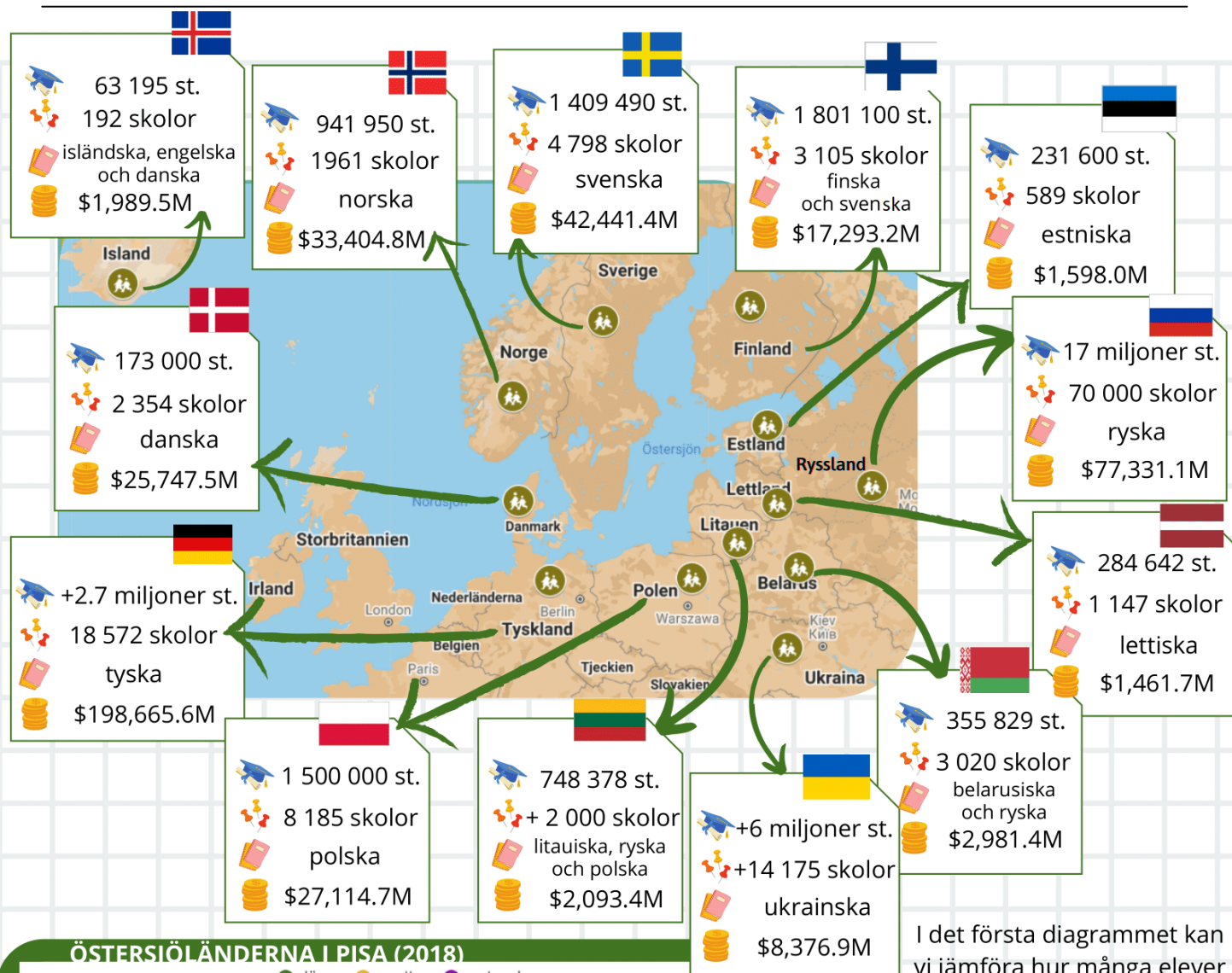
1/4 kopp smör

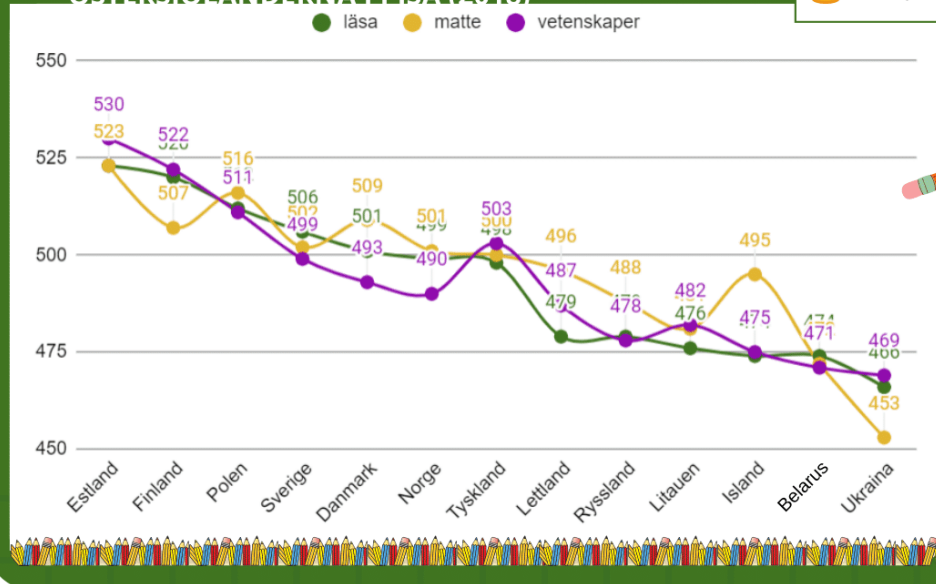
Bild: www.curiouscuisiniere.com /spatzle-dumplings

Text: Deltagare från Språkgrupp 2

SKOLSYSTEM I Östersjöländerna

ÖSTERSJÖLÄNDERNA I PISA (2018)

I det första diagrammet kan vi jämföra hur många elever och skolor det finns i varje land runt Östersjön, både grundskolor och gymnasieskolor. Vilket som är det officiella språket som lärs ut i skolorna och vilken budget regeringen satsar på utbildning.

I den andra grafiken kan vi jämföra dessa länders resultat i PISA (Program for International Student Assessment) kunskapsutvärdering.

KÄLLOR

countryeconomy.com, Wikipedia, INEE Pisa 2018

TEXT OCH GRAFIK

Deltagare från Lärarassistenter

Hanöresa

Hanö ligger ca 3 km öster om Listershuvud som är en del av Listerlandet invid Sölvesborg. Ön har en spännande kulturhistoria och många sevärdheter, sannolikt bosatte sig fiskare här redan under 1800-talets mitt.

Hanöresan för båtbyggarna på Litorina folkhögskola kunde genomföras den 21 september 2021. Resan hade fått vänta ett tag på grund av covid-19 pandemin och restriktionerna. Vi var 11 båtbyggare som, i Hällevik vid ca kl 9, gick ombord på Anders Svenssons fiskebåt. En stilla men liten mulen dag på havet över de för Anders så kända fiskevattnen utanför Hanö. Vi fick starkt, gott kaffe med "smörmadar", trevlig och lärorik visning och info om fiske.

Åke, vår eminente guide på rundvandringen är född och uppvuxen på Hanö, kan allt om ön och om hur det var att bo och leva där. Han berättade om Engelska Kyrkogården, ett minne från 1810-1812 då Engelsmännen hade Hanö som flottbas i Östersjön, om självupplevda Brittiska flottbesök på Hanö. Bönsäcken i norr är kanske den mest fascinerande, den är en revel av runda stenar som ändrar riktning efter havets strömmar och vågor. Åke berättade om Rövarkulan, ett gömställe för snapphanar och sjörövare och Drakamärket i bergväggen, enl legenden en drake som bländades av fyrskenet, Fyren tändes första ggr redan 1869, nuvarande står på öns högsta del, ca 80 m över havet och är en av de ljusstarkaste i Östersjön, dess sken kan ses 4 mil bort. Åke kunde och berättade mycket, vår rundvandring på Hanö avslutades i det lilla pittoreska och välfyllda fiskemuseet.

Återfärden från Hanö var också lugn och stilla, många frågor fick sina svar av Åke och Anders, en fantastisk dag på Hanö med fantasiväckande platser.

När vi steg av båten i Hällevik var Anders redo att ta törn på ännu några dygn med fiske efter spökgarn, något han pausat för vår skull den här dagen.

Hälleviks Fiskemuseum är mycket populärt och innehållsrikt, dit styrde vi kosan och fick en suverän visning av Ingmar, som också lät oss få vara i deras lokal för att äta något alla längtat efter. Åke är också en begåvad kock, hans Ålasoppa är välkänd och den här kvällen skulle vi få smaka. En mycket god upplevelse med soppan och dess tillbehör. Äppelkaka och gemytlig stämning med dragspel och sång avslutade kvällen i Hällevik.

Stort Tack till Anders för att du tog din tid med oss, till Ingmar för suverän visning av Fiskemuseet, till Percy som sjöng, spelade och fiskat ålen.

Åke är en Hedersman, han gjorde en strong insats på Hanö, förberedde och lagade dagarna före en genuin Ålasoppa med tillbehör, allt för att vi skulle få en trevlig och givande dag. Tack Åke, dagen blev lyckad på alla sätt.

**Text och bilder: Deltagare från
båtbyggjarlinjen**

1. Uppvärmning

1. Vad vet du om Litorinas båtbyggarlinje?
2. Har du någonsin besökt vår verkstad på Stumholmen? Om ja, hur var din upplevelse?
3. Brukar du resa med båt eller färja? Berätta lite om dina resor för dina klasskompisar!

2. Ordförråd:

a) Vet du vad följande ord betyder?

- En sevärdhet
- Bosätta sig
- Genomföra
- Mulet
- Eminent
- En flottbas
- En revel
- En ström
- En fyr
- En drake
- Pittoreskt
- Suverän
- Begåvad
- Gemytlig
- En insats
- Ett tillbehör

b) Välj fyra ord och skriv meningar med dem!

c) Skriv 4-5 frågor om texten. Sedan arbeta i par, fråga och svara på varandras frågor!

3. Det finns även idiomatiska uttryck som har med båtar och hav att göra!

Försök ta reda på dem och förklara dem.

- Få sina fiskar varma –
- Lugn i stormen –
- Fiska i grumligt/grumligen vatten –
- Få på båten –
- Sitta i samma båt –
- Gå över ån efter vatten –
- Mycket vatten har flutit under broarna sedan dess –
- Storm i ett vattenglas –
- Ute på djupt vatten –
- Fiska efter något –

4. Försök uttala meningen. :)

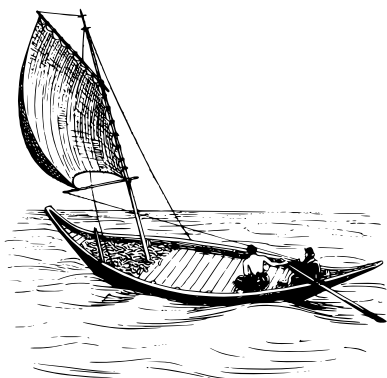
Sju sjösjuka sjömän sköttes av sjuttiosju sköna sjuksköterskor på det sjunkande skeppet Shanghai.

Vet du vad sådana krångliga meningar heter på svenska? Kan du flera av sådana?

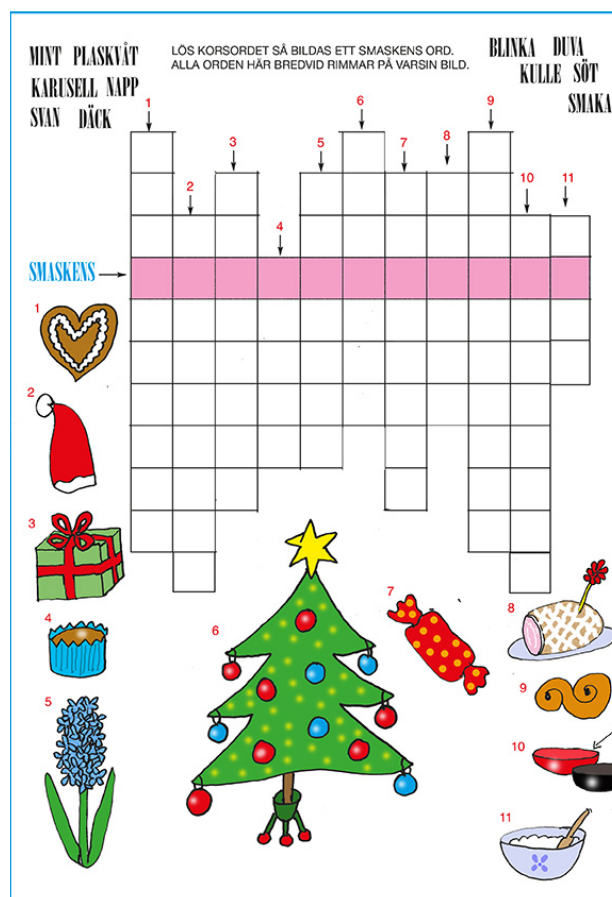
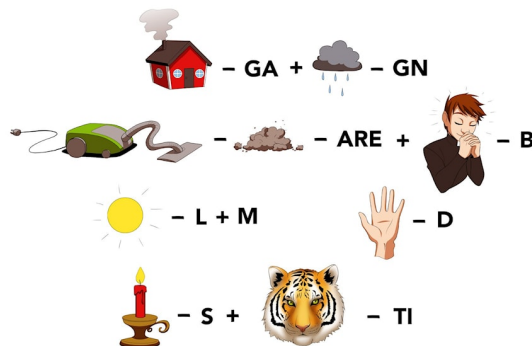
5 frågor om östersjöländer!

Här finns svar på frågor som fanns med i nummer 1.

1. Vilket är Polens nationaldjur? - **Bison.**
2. Dödsstraffet har avskaffats i hela Europa förutom i ett östersjöländ, vad heter landet? - **Vitryssland.**
3. Cirka hur många liter öl dricks varje år under Oktoberfest i Tyskland? - **Mer än 6 miljoner liter öl.**
4. I vilket östersjöländ uppfanns Skype? - **Estland.**
5. Vilka två öar, som är självstyrande, tillhör Danmark? - **Grönland och Färöarna.**

Roliga rebusar och julkorsord!

Svar kommer att finnas i nästa numret.
Lycka till!

Sverigesradio.se

Fydgafarmor.se

Ansvariga utgivare:

Marite Sild
Daria Jurek
Edyta Malepsza

Redigeringsgruppen:

Simon Cardell
Patrick Gunnarsson
Ruth Blomstrand